



Legendariska Tournesol på plats 2012 i Nynäshamn för att fira 100 år sedan de olympiska seglingarna 1912 och samtidigt fira sin egen 100 årsdag. Dåvarande ägaren Peter Upmark vid rodret på denna lustjakt som slår det mesta. Foto. Lars Olsson

Tournesol – caramba, vilken historia

- [MIKAEL GULLSTRÖM](#)

- 13 MARS, 2021

Hon beställdes för OS 1912 och döptes till "Abmarac", vilket är Caramba baklänges, inspirerad av telefonidirektörens tid i Mexico.

I vår artikelserie om Skärgårdens vackraste båtar har vi kommit till den legendariska motoryachten TOURNESOL, som hon senare döptes till av **familjen Öhman**, och som med sin spännande historia underhållit många historiska dignitärer i svenskt näringsliv.

ABMARAC beställdes av **Gustaf T Cedergren** (1879-1919) som var vd för Ericsson i Mexico. Ett bolag som senare blev telefonbolaget Mexeric, dotterbolag till LM Ericsson i Mexiko.



Okänt för många, men LM Ericsson fick koncession att driva telefoniverksamhet i Mexico redan 1905. 1909 Bildas det nya bolaget Mexeric. Foto: Ericsson

Etableringen av LM Ericsson i [Mexico har en spännande historia i sig själv](#) då bolagets personal bokstavligen fick ta till vapen när man slogs mot **Pancho Villa** under den mexikanska revolutionen.

Lugnare hemma i Sverige

Man kan anta att det var lite lugnare i fredliga Sverige då Gustaf Cedergren och hans mexikanska hustru flyttade hem. Gustaf var ende barn och arvinge till den mycket förmögne **Henrik T Cedergren** som startade Stockholms Allmänna Telefon AB och som sedermera blev en av grundpelarna i LM Ericsson.



Ärsta Slott. Foto: Holger Ellgaard, Wikipedia

Henrik som led av en medfödd och ärftlig hjärtsjukdom dog 1909 relativt ung, bara 55 år gammal.

Vi kan anta att det var en anledning till att sonen Gustaf, som led av samma ärftliga hjärtfel, hade ett i förhållande "storstilat leverne".

I om med faderns död fick han ärva en stor förmögenhet som omräknat i dagens penningvärde rörde sig om ca 650 miljoner kronor.

Något han satte sprätt på genom att 1910 bl.a. köpa Årsta Slott. Cedergren och hans mexikanska hustru [hade där spektakulära fester och satte en stark prägel på slottet](#) via sina omfattande renoveringar.



SASS ritad av Axel Nygren
Foto: Sjöhistoriska Museet.

Gustaf – en inbiten seglare

Gustaf, som även var en inbiten seglare, hade med båten SASS spetsat in sig på medalj under Stockholms olympiska spel 1912 där tävlingsseglingarna skulle genomföras utanför Nynäshamn.

För att följa tävlingarna och umgås med den övriga societeten under spelen så beställde Cedergren ABMARAC av **Viktor Israelsson**.

Hon byggdes av Rudéns varv på Lidingö. På grund av hennes storlek så fick de hyra in sig i lotsverkets lokaler vid Rosenvik på Djurgården för att få plats att bygga det 18 meter långa skrovet.

När skrovet var klart så fick de med kranar lyfta ut henne via taket till sjösättningen. Därefter bogserades skrovet till varvet på Lidingö där inredningen och färdigställande av TOURNESOL skedde på plats.

ABMARAC räknas som Israelssons mest berömda konstruktion, men han ritade även flera andra kända lyxyachter, som till exempel SIESTA, CHRISS och VOGEL – som är välkända båtar bland entusiaster.

Sjösättning till OS seglingarna 1912

Hon sjösattes lagom till OS och väl nere i Nynäshamn så följde han tävlingarna från akterdäcket, på den för tiden, väldigt exklusiva motoryachten.



Här ligger ABMARAC på plats vid OS seglingarna 1912. En mindre vitmålad yacht ligger långsides. Cedergren hade från sin korgstol på akterdäck en bra översikt över seglingarna i Nynäshamn. Foto: Privat

Resultatet på seglingarna gick inte riktigt som planerat. SASS sluta som 4.a i OS och lite snöpligt missade Gustaf Cedergren sin OS medalj.

Revansch i hastighetstävling

Men ABMARAC gick även hon att tävla med. Hon var bestyckad med två kraftiga Scaniamotorer, något som var ganska ovanligt för den tiden då man vanligtvis hade en stor motor i yachten.

Så samma år, 1912 strax efter Olympiaden, ställer Cedergren upp med henne i en hastighetstävling mellan Kiel och Vaxholm där han vinner som snabbaste båt och får Evinrudes hederspris.

Efterföljande år fortsätter Cedergren att bygga ytterligare två snabba segelbåtar som även dom ritas av **Axel Nygren**. Men det första världskriget kommer i mellan vilket gjorde att hans tävlingsintresse inom seglingen fick läggas åt sidan.

1919 så dör Gustaf Cedergren av samma hjärtåkomma som sin far, bara 40 år gammal. Trots sitt korta liv kom han att sätta stark prägel på Sveriges marina liv med sina kappseglingsbåtar och motoryachter.

ABMARAC säljs till smugglare

Innan han gick bort, 1916 mitt under det brinnande världskriget, så sålde Cedergren ABMARAC och hon registreras i KSSS under namnet ESTER. Det finns många historier om vad som låg bakom köpet.

Ryktet säger att den egentliga ägaren är en tysk vid namn **Rondoff** på Äpplarö. (strax utanför Ljusterö i Stockholms skärgård) som nu använder henne för smuggling.

Finansfamiljen Öhman byter namn till TOURNESOL

1918, precis efter kriget då smugglingen troligtvis inte är lika lönsam längre, så förvärvas hon av **finansfamiljen Öhman** och får sitt nuvarande namn TOURNESOL, som är franska för Solros.

Familjens överhuvud **Emeric Öhman** (1863-1934) älskade yachten och enligt ryktet så inspirerades han av en tapet med solrosor målad av **Prins Eugen**.



Familjen Öhman ombord på TOURNESOL. Med många i familjen på samma sida uppstår en viss slagsida. Troligtvis slutet 20-talet. Foto: Familjealbum

Bankirfirman Öhman bildades redan 1906 av Emeric Öhman. De fokuserade till en början på fastighetsaffärer och låg bakom flera stora projekt i Stockholms innerstad och var även part i det nystartade Aktiebolaget Saltsjö-Duvnäs Villastad.

Från fastighetsmäklare till börsmäklare

Initialt hade firman fler fastighetsmäklare än börsmäklare, men 1911 fick Öhman medlemskap i Stockholms fondbörs och började handla med aktier.

Öhman var initialt en mindre firma på börsen tills man i början av 1930-talet anställde **Max Dinkelspiel**. När Emeric Öhman dog 1934 övertog Max Dinkelspiel bolaget. Verksamheten hade nu växt fram till en betydande aktör inom internationella värdepapper- och arbitrageaffärer.

TOURNESOL stabs- och startfartyg för KSSS

Under hela denna era var TOURNESOL en central del av familjen Öhmans segelintresse. Från hemmahamnen i Saltsjöbaden deltar under många år som stabs- och startfartyg vid ett stort antal regattor och hon blir en känd profil i Stockholms skärgård.



Här syns Torgny diskutera förberedelser inför KSSS dag- och nattdistanstävlingar 1939. Foto: Sjöhistoriska museet

Torgny Öhman, son till Emeric är delaktig i KSSS styrelse under många år och syns vid otaliga tillfällen bogsera segelbåtarna fram och tillbaka i Saltsjöbaden.

Öhman äger henne i 57 år

Familjen Öhman äger TOURNESOL i hela 57 år varav de sista åren på land, uppdragen på slipen på Öhmans tomt i Duvnäs-viken.

Kombinationen av ålder och att TOURNESOLs maskinist, **Gustavsson** som alltid skött om henne, gick bort så tappade man intresse och engagemang.

Det var många som vill köpa henne men familjen hade krav på köparen. Det skulle var en seriös köpare som kunde ta väl hand om henne. Annars kunde det lika gärna vara.

Därför dröjde det nästan 10 år innan hon hittade sin nya ägare som med kärlek och entusiasm gav henne ett nytt liv.

Entusiasten Peter Upmark ny ägare

1976 så räddas hon av veteranbåts-entusiasten **Peter Upmark** från Lidingö. Köpeskillingen på 8 000 kr avspeglar det skick hon var i efter alla dessa år på land med bristfälligt underhåll.

TOURNESOL hade under flera år legat felaktigt uppdragen på slipen och hon var i så eftersatt skick att Peter kunde dra loss samborden (delar av botten) för hand.

ANNONS



Från vrak till detta fantastiska skick. En successiv renovering under 20 år där Peter och Monica Upmark tog en liten del varje år. Man kan föreställa sig att stå vid rodret på denna 18 meter långa yacht och stäva mot horisonten måste vara en magisk känsla. Foto: Lars Olsson

Upmark blir tvungen att renovera henne på plats. Under två år genomför han en omfattande renovering. Hela kölen samt stora delar av botten byts på plats samtidigt som de gamla motorerna lyfts ur och genom taket på maskinrummet och ersätts med modernare Ford dieslar.

Då det stulits mycket från båten under de 10 åren på land så startar nu ett detektivarbete för att hitta originaldelarna eller likvärdiga delar för att kunna återställa henne i tidsenligt skick.



Mantågsstöttorna var nedmonterade och lanternorna satt på väggen i familjen Öhmans källare. Foto Lars Olsson

Utmärkelser för sin renovering

Projektet blir vida känt i branschen och Peter får mycket positiv feedback för hans insats att rädda detta kulturarv. Något som han får flera utmärkelser för.



Legendariska TORNESOL visar upp sig från sin bästa sida. Foto: Lars Olsson

1977 tilldelas TOURNESOL och Peter Upmark MYS (Motor Yacht Society) vandringspollare för sin strålande renovering och 1987 tilldelas han även Skagerack stipendiet.



I 36 år är TOURNESOL en viktig medlem i familjen Upmark. Foto: Privat

I hela 36 år är Peter och Monica Upmark ägare av TOURNESOL. Finalen på deras tid tillsammans med yachten blev 100 års jubileet för både båten och olympiaden 1912.

”Det blev ett mål för oss, att äga henne tills detta magiska datum inträffade” säger Peter.

”Samtidigt så tar det på krafterna att äga en stor båt ju äldre man blir och har man som jag även engagemang i andra båtar (Ikonen ALBA red. anmärkning) så handlar det om prioriteringar” säger Peter.

"Det vi saknar mest är den fantastiska sammanhållning som råder bland alla som har klassiska träbåtar. Det blir en livsstil som är svår att förklara för utomstående och som man måste uppleva.



Den magnifika sittbrunnen på 18 meter långa TOURNESOL.

"Att först rädda och sedan successivt renovera henne i över 20 år skapar ett speciellt band och en själ mellan båt och ägare som på många sätt kan liknas med ett barn eller annan familjemedlem. Så det är klart att vi saknar livet med TOURNESOL idag"



Man blir alltid väl mottagen med en klassisk båt. Här ligger TOURNESOL vid en privat brygga som erbjöd plats på Gällnö. Det hade inte hänt med en 65-fotare av nyare snitt. Foto: Lars Olsson

"Hon har varit en viktig del i vårt liv. Det är 36 år av fantastiska minnen, upplevelser och möten med människor som har gett oss så mycket. Därför blev det så viktigt att hitta rätt ägare som skulle ta över henne" avslutar Peter

Efter 36 år tar nästa ägare tar vid

Efter 100-års jubileet 2012 köper **Tony Duda** och **Annika Isaksson** TOURNESOL av Peter Upmark.

Tony, som redan har flera veteranbåtar sedan tidigare, såg henne första gången utanför Karl-Johan slussen på 80-talet.



Tony Duda, nuvarande ägare av TOURNESOL.

"Hon låg och väntade på slussning och vände på en femöring med saxade maskiner. Sedan den dagen var hon varit min drömbåt och något jag alltid velat äga" säger Tony.

”Att till slut kunna köpa henne och första gången stå vid rodret och lämna hamnen som ägare var en mäktig känsla”

Cirkeln sluts

2013 så firas **Claes Öhman** (son till Torgny Öhman) sin 80-års dag ombord med den närmsta familjen på **TOURNESOL** med en resa t.o.r. till Kolström.

”Det var verkligen roligt att vi fick göra denna resa med Cleas Öhman. För han som växt upp och levt med **TOURNESOL** så var det stort. Bara tre månader senare dog Claes, det kändes verkligen som cirkeln slöts under den här resan” säger Tony



Tony vid rodret på **TOURNESOL**. Tony upplever en stor fördel med den öppna komandobryggan med fri sikt åt alla håll. Det kräver givetvis även att man klär sig efter väderleken. Foto. Lars Olsson

Samma år deltar hon på Skärgårdsmässan och vinner pris för årets veteranbåt och 2014 kulturminnesmärks **TOURNESOL** av Statens sjöhistoriska museum.

En 100 år gammal båt skapar utmaningar

Efter något år börjar det dyka upp problem med **TOURNESOL**, hon får mystiska läckage och ibland tappade Tony styrningen när han var ute med henne. Något som är mindre önskvärt när man kör en 18 meters yacht i 15 knop.



Tre klassiska yachter, TOURNESOL, VITESSE och ARONA på plats under ett MYS möte. Foto: Lars Olsson

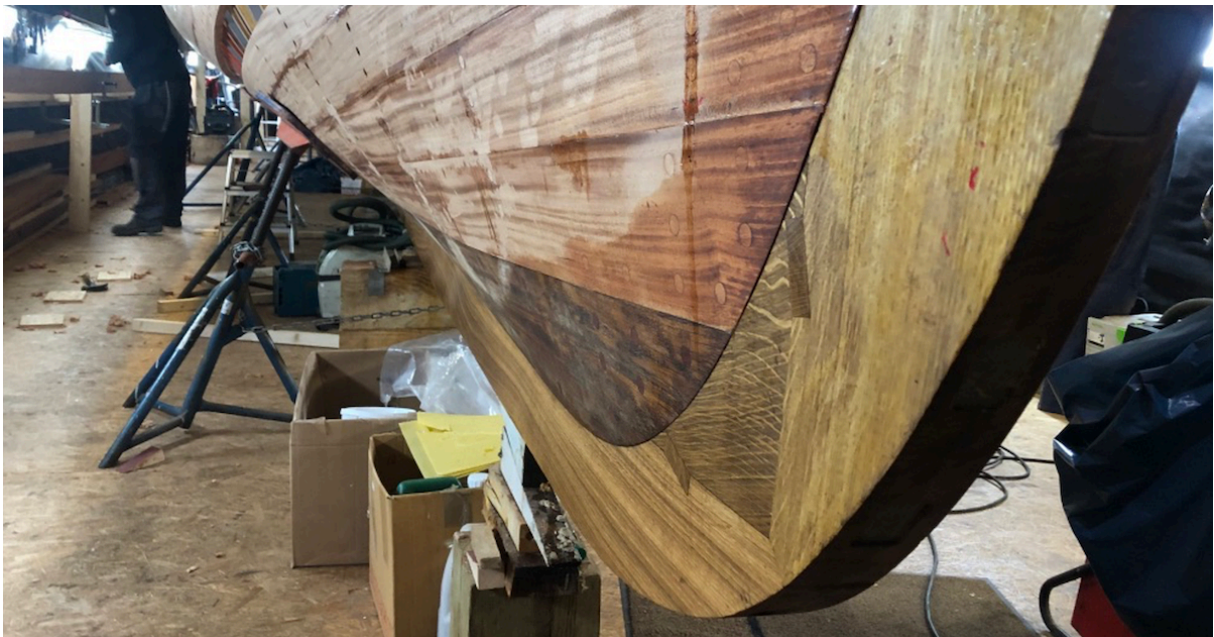
"Med en 100 år gammal båt är det självklart att det finns saker som måste göra hela tiden och det är inte alltid så att det syns vid första ögonkastet". säger Tony.

"När vi började åtgärda saker så hittade vi bara mer och mer, bland annat hade de över 100 år gamla järnspanten rostade så mycket att de måste bytas och vi hittade andra sättningsskador som kom ifrån de 10 åren som hon låg dåligt upplagd hos Öhmans"

En omfattande renovering av skrovet startar igen

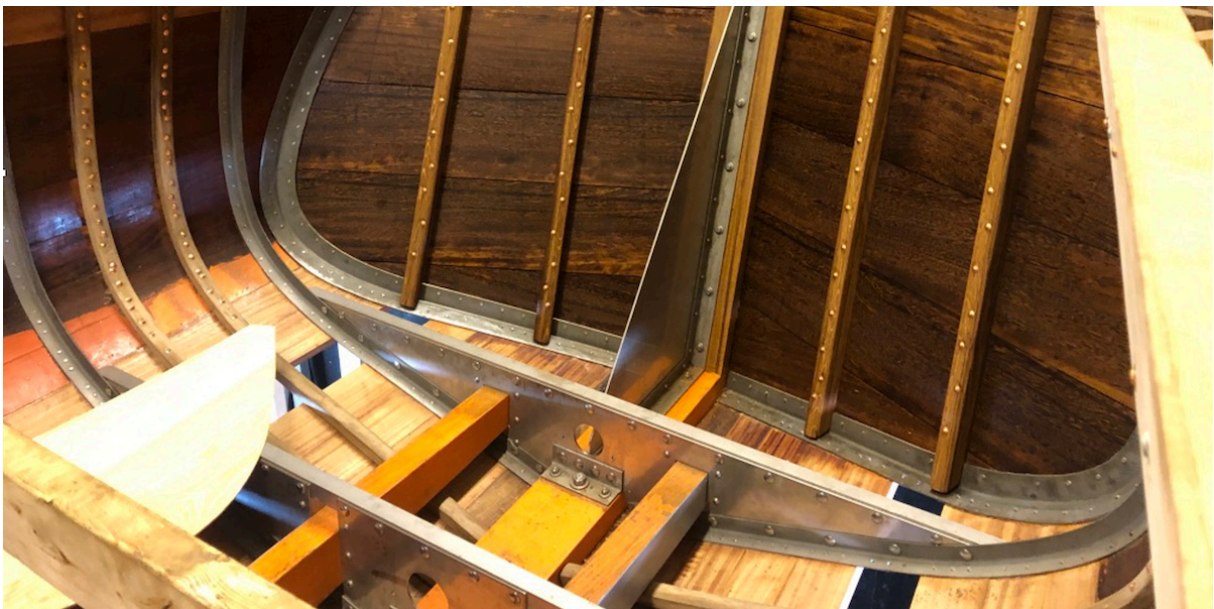
"När man väl börjar rota och leta fel i en 100 år gammal båt så kommer man till slut till en punkt där tycker det är lika bra att göra om alltihopa" säger Tony.

Sagt och gjort. Tony Duda bygger ett specialhus för henne ute på Värmdö och 2016 tar upp henne på land för att börjar en omfattande renovering av hela skrovet.



Stora grepp i den nya renoveringen. Tony gör en minutiös genomgång och byter allt som inte är tillräckligt bra. Foto: Johan Ahlbom

"Det har fått ta den tid det tar, ett sånt här projekt kan man inte fuska med, det är lika bra att göra om allt från grunden. Skrovet blir en "helt ny båt" säger Tony. "Det är ingen ide att sätta ihop något nytt med något som är halvisigt, oavsett om det är 30, 40 eller 100 år gammalt – när vi nu har möjlighet så är det bättre att byta ut allt samtidigt"



Hon har fått ny inneraktorspegel, nya träspant i ek och nya järnspant, nya bottenstockar och knän i rostfritt. Om två år räknar Tony Duda att hon skall vara klar. Foto: Johan Ahlbom.

”Det är klart att det har kostat på i både tid och pengar. Betydligt mer än vad som var tänkt från början. Och det är fler än en gång som jag frågat mig själv varför jag satte igång detta enorma projekt”



Ruffen och sittbrunnen byggdes är i ett ypperligt skick. På denna bild som är två år gammal så hänger de fortfarande i luften i väntan på nya däcksbalkar. Foto: Johan Ahlbom.

”Hittills har jag lagt ner 4-5 miljoner kronor på projektet och jag räknar med att vi har ca två år kvar innan vi kan sjösätta igen” säger Tony.

Om två år får vi se henne till sjöss igen

Om några år kommer vi få se Tony Duda vid roret stävandes genom skärgården. Då nickar vi med respekt när vi möts med vetskapen om att Tony avslutat en omfattande och imponerande renovering som är gjord av de duktigaste båtbyggare som går att få tag på i Sverige idag.



Om något år ser vi fram emot att återigen möte Tony Duda bakom rodret på legendariska TOURNESOL. Då i ett ännu bättre skick än när hon lämnade varvet för över 100 år sedan. Foto: Lars Olsson

Vi håller tummarna för att allt går som det ska och ser fram mot att åter beskåda denna båtkenod i yppersta klass och finish.

Fakta TOURNESOL



Konstruktör: Victor Israelsson
Byggnadsår: 1912
Varv: Rudéns Varv
Ort: Lidingö
Material: Hondurasmahogny
Displacement: 10 ton
Längd: 18 meter
Bredd: 3,20 meter
Motor: 2 st Ford 2715E, 115 hk
Fart: 12 knop



Denna artikel är producerad i samarbete med MYS, Motor Yacht Society.

Sverige har ett världsunikt kulturarv genom sin flotta av gamla lustjakter och träbåtar. MYS, Motor Yacht Society, är en ideell förening vars uppgift är att vårda, bevara och främja intresset kring klassiska nöjesbåtar.

Under 2021 är Dagens PS en av huvudsponsorerna och bidrar genom att marknadsföra och sprida information om det gedigna arbete som MYS gör för svenskt kulturarv.

Även du kan bidra via medlemskap eller gåva. Läs mer på www.mys.nu

Här kan du läsa om [fler klassiska båtar från MYS, Motor Yacht Society.](#)

Mer [information om MYS hittar du här](#)

Stort tack till Peter Upmark, Tony Duda, Johan Ahlbom, Lars Olsson och MYS för bidragen till denna artikel.

Taggar: Motor Yacht SocietyMYSÖhman Fonder